

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
האגף לחינוך יסודי

מבית היוצר של אגף א לחינוך יסודי

מוריה טלמור משוחחת עם ד"ר קובי גוטרמן אודות מעורבות פעילה של תלמידים

תשע"ד - 2024

הערה: קובץ זה כולל תמלול מלא של הפרק.

התמלול נעשה באמצעות בינה מלאכותית, ונעשו תיקונים בהתאם לצורך. עדיין ייתכנו טעויות כתיב / לשון במהלך התמלול

פתיח

מה אנחנו יודעים על דור האלפא?

אני מורה או יועץ ופסיכולוג?

למה צריך להוריד את המען בשיעורים?

פסיכופדגוגיה מה זה אומר?

למה ההטרופניות זה דבר חשוב?

שלום, ברובות וברוכים הבאים להסכת הכלה למעשה.

שמי מוריה טלמור, אני חלק מצוות האגף לחינוך יסודי במשרד החינוך, ועוסקת בקידום פדגוגיה מכילה בכיתה ההטרופנית.

בכל פרק אני מראינת מומחה או מומחית בתחום, וביחד אנחנו מתרגמים תפיסות עולם לפרקטיקות. והפעם נדבר על מעורבות פעילה של תלמידים כחלק מפדגוגיה איכותית. נבין איך לנצל נכון את מסגרת הזמן של השיעור, איך שואלים את השאלות הנכונות כדי להגביר את המעורבות של התלמידים בשיעורים, וכיצד משתמשים בשפת ההוראה כדי לייצר למידה משמעותית. מתחילים.

קול מבחוץ

ברור שאני לא משתתף.

זה יובל, תלמיד כיתה ו'.

המורה לא מפסיקה לשאול שאלות. מי רוצה לענות? מי יכול להגיד לי? מי מוכן לומר? מי חושב שהוא יודע?

אבל היא תמיד נותנת למי שמראים את היד ראשון לענות. וזה בדרך כלל לי, לוי או דור. אז ויתרתי.

היא גם מסתכלת עליהם רוב השיעור.

שזה סבבה, כי אני יכול לעשות מה שאני רוצה בזמן השיעור.

לפעמים אני כן מצביע. כי אני יודע שבמילא רוב הסיכויים שהמורה לא תתייחס אליי.

ואם היא כן נותנת לי לענות, אני אומר שבעצם אני לא בטוח שהתשובה שלי נכונה, ואני מעדיף לא לדבר.

מוריה
קובי, מה אתה אומר על מה שיובל מספר?

קובי
לצערי הרב זו תמונה מוכרת מהרבה מאוד כיתות התלמידים שלנו לומדים מהר מאוד ממש מהר כבר בכיתה א' הם לומדים אם כדאי לשחק את המשחק הזה שנקרא בית ספר או לא כדאי לשחק את המשחק זה בסך הכל משחק כשאנחנו לא יודעים איך לשלב את הילדים בתהליך שלם של למידה או בתהליך שלם של הרצון או להעלות המוטיבציה שלהם לקחת חלק במהלך הזה אז לא פלא שכבר בכיתה א' אנחנו רואים עדיין קבוצה של ילדים שמוכנים להשתתף שמרים את היד שמרים איזושהי נכונות להשתתף וזה הולך ופוחת עם השנים, כבר בכיתה ג' או בכיתה ד', אנחנו עם אותם 4-5 כוכבים, אני מדבר על כוכבים טובים, לא הכוכבים השלייליים, כאלה שבאמת מוכנים לשחק את המשחק הזה. רוב הילדים לא משחקים את המשחק.

מוריה
זה הזמן להציג את ד"ר קובי גוטרמן, מרצה בסמינר הקיבוצים, ומי שכתב מאמרים עם השמות הכי יצירתיים שאני מכירה. "תלמיד חרוץ אל כיתתו ירוץ", "כל הכיתה כל הזמן", "ניצב פרוס על היחיד והגדודים ועוד".
מאיפה השמות, קובי?

קובי
השם השלישי מגיע כל הקרדיט לנתן אלתרמן, זה מתוך השיר שלו, ליל חניה. נ

מוריה
נכון, הלכתי לקרוא את השיר כדי לוודא שאני מזהה את השורה שם.

קובי
זה ממש זה. זה מאמר שעוסק בהוראה פרטנית, אז לכן הוא גם ניצב יחיד גם על היחיד וגם על הגדודים.
האחרים, אני לא יודע, את יודעת, זה מהדהד לי, וזה שמות שעולים בדרך כלל במקלחת, בבוקר. ובשונה מהרבה מאוד עמיתים שלי שכותבים מאמרים, ורק אז חושבים על איזה שם לתת למאמר, ובדרך כלל הוא משהו מתוך המאמר, אם לי אין שם, אין מאמר.

מוריה
ברצינות.

קובי

ממש כך.

אני קודם כל הוגה את השם, ורק אז אני יודע על מה הוא יכתב.

מוריה

נהדר. אז אנחנו מיד נחזור ליובל.

אבל אני רוצה להתחיל איתך קודם מהגדרה של המושג פדגוגיה איכותית.

קובי

אז המושג הזה הוא בעצם אוקסימורון.

מוריה

ולמה אוקסימורון?

קובי

כיוון ש... הרבה מאוד אנשים נוטים להתבלבל במה זו פדגוגיה ואם הייתי יושב עכשיו עם קבוצה של מורים ועשיתי את זה בעבר או מנהלי בתי ספר ולא משנה מה גודל הקבוצה הייתי מבקש מהם לכתוב הגדרה לפדגוגיה בקבוצה של שלושים הייתי מקבל שלושים הגדרות שונות ואולי יותר

מוריה

עם בלבול בין פדגוגיה לדידקטיקה.

קובי

בלבול עמוק בין פדגוגיה למתודיקה לדידקטיקה.

כשפדגוגיה מייצגת בעצם את תפיסת העולם שלנו, את הדיספוזיציות, את העמדות שיש לנו כלפי איך אחרים לומדים. עכשיו, אם פדגוגיה היא באמת תפיסת העולם שלי, או הדרך שבה אני מאמין שאת לומדת, אז מה יכול להיות האיכותי בה? כי אני יכול להאמין בקו אחד, ומישהו אחר יכול להאמין בדרך אחרת.

אני אוהב להשתמש בדוגמה הזו.

למשל, חיברתי איזשהו סט של משפטים, 12 משפטים, שאני נותן אותם למורים, או למנהלים, זה לא משנה, לאנשי חינוך, ואני מבקש לציין בסולם של 1 עד 10, עד כמה אתה מאמין במשפט.

ובין המשפטים למשל, בין ההיגדים האלה, מופיע אני מאמין בשיטת המקל והגזר או חוסך שבטו שונא בנו או בכל כיתה יש תלמידים טובים ופחות טובים או כל הילדים יכולים להצליח וכך יוצא באלה ואז אני מבקש מהם לחבר את הנקודות ואני מקבל איזושהי מפה של התפיסות הפדגוגיות שלהם נכונות לאותו רגע זה לא אומר שהן לא יכולות להשתנות או משתנות בזמנים שונים

אבל אם זו המפה, עכשיו השאלה, מה זה איכותי?

האם זה איכותי כי אני בחרתי בזה, כי זה שלי, או האם יש איזשהו מדד נכון יותר למה הוא נחשב או למה תחשב פדגוגיה איכותית?

אני לא הייתי רוצה שמורים יאמינו בשיטת המקל והגזר.

אגב, זה עובד נהדר אם את עובדת עם חמורים ושפנים.

מוריה
מאז "יש לנו תיש" שאנחנו יודעים את זה.

קובי
נכון.

מוריה
אבל זה עובד פחות טוב כשאנחנו עובדים עם ילדים. (צחקת)

קובי
הוא לא עובד בכלל כשעובדים עם ילדים ולכן המונח הזה פדגוגיה איכותית הוא איזשהו אוקסימורון כי איכותי הוא איזשהו מדד שאנחנו מקובל עלינו, ופדגוגיה איכותית היא האם אני מצליח להביא באמת את כל המורים בבית הספר, להאמין או לשנות את תפיסת העולם שלהם בדרך שבה הילדים לומדים.

מוריה
ודידקטיקה איכותית?

קובי
דידקטיקה איכותית היא משהו שניתן בהחלט לקבל אותו, או מתודיקה, או דרכי הוראה ולמידה. אז אפשר לעבוד על דרכי הוראה ולמידה איכותיים, ואז שוב השאלה האיכותיים למה והתשובה שלי תהיה לעניין הזה תאמיני או לא להביא את התלמידים להישגים טובים יותר מה שאני לא אמין. עכשיו תראי, כי אנשים נבהלים מהישגים, אני לא נבהל מהישגים, אני חושב שהישגים זה דבר חשוב. זה לא רק חשוב כי זה מה שההורים מצפים, או זה מה שהתלמידים רוצים, או זה מה שהבית הספר רוצה. הישגים חשובים קודם כל לתלמיד עצמו, לתלמיד ולתלמידה. כשתלמידה מרגישה שהיא לומדת והיא משיגה, זה מעורר את המוטיבציה הפנימית שלה, זה מעורר את החוסן הפנימי.

מוריה
תחושת משמעות.

קובי
זה נותן לה תחושת משמעות, זה נותן לה תחושת הישגיות, זה מקדם אותה למקום שבו היא מרגישה בנוח יותר, גם עם עצמה וגם עם הסביבה. הישגים הם דבר חשוב, נקודה.

מוריה
אז דידקטיקה איכותית היא דידקטיקה שמובילה לאותה מטרה שאתה מדבר עליה, להישגים גבוהים? אני חושב שדידקטיקה, מתודיקה, גישות הוראה איכותיות, הן כאלה שגורמות ליותר תלמידים או לכל התלמידים לשחק את המשחק שנקרא משחק בית הספר, לקחת בו חלק, לא תמיד בחדווה אגב, אבל זה גם בסדר, אבל לקחת בו חלק, להיות בו פעילים, ולהרגיש שהם בעצמם משמעותיים והם תורמים לאחרים ותורמים לעצמם.

מוריה

אז אחרי שהבנו את המושגים הכליליים, אני רוצה להתמקד בנושא שלשמו התכנסנו בעיקר, וזה הנושא של ההשתתפות הפעילה של תלמידים בשיעור.

אני מדברת הרבה על זה שמשאב שעות ההוראה של מורה מאוד יקר ומאוד משמעותי בתוך מערכת החינוך.

ובשקראתי את המאמרים שלך הופיע שם ציטוט של עינת וילף, דוקטור עינת וילף, משפט שהקפיץ אותי ואפילו צבט לי את הלב, משפט שאומר ככה, " השתתפות בשיעורים הוא מגורמי הבזבז הגדולים ביותר של מערכת החינוך".
למה בזבז?

קובי

תראי אני מסתכל על העניין הזה פחות במקום של עינת מסתכלת עליו אבל יחד עם זה יש לו משמעות אני אומר כך ואולי זה נשמע גדול אבל משלם המסים מצפה למשהו מתוך מערכת החינוך כולנו שמענו רק אתמול או שלשום על הירידה בהישגים בהישגי הקריאה של תלמידי כיתות ד' בישראל והייתי אומר שיש לנו איזושהי מחויבות כמורים להצמיח את התלמידים שלנו ולהביא אותם למקום טוב יותר מהמקום שבו הם נכנסו לבית הספר.

אנחנו רוצים שהם ירכשו את הקריאה, אנחנו רוצים שהם ירכשו יסודות במתמטיקה, אנחנו רוצים שהם ירכשו את מה שצריך כדי להיות אדם עצמאי, חושב, מתקדם, כאזרח בחברה דמוקרטית. וכשאנחנו משקיעים בזה כל כך הרבה משאבים, והמשאבים הם גבוהים, והם משאבים שמן הסתם לא הולכים במקומות אחרים היינו מצפים לראות כתוצאה של המשאבים האלה שבאמת התלמידים שלנו משיגים את מה שהם אמורים להשיג אחרת זה בזבז נורא של משאבים.

אני חלוק עם עינת אולי על איך שהיא רואה את זה למרות שלא שוחחתי איתה על זה אני רואה את זה יותר כמשאב שנלקח מהתלמיד הזמן הזה שנלקח מהתלמיד קרי כשתלמיד לא מרגיש שותף למה שקורה בכיתה

הוא מאבד את המקום שלו. מבחינתי, זה המקום שצריך לשים עליו את הדגש. זה מקום שבו תלמיד מרגיש שהוא חלק ממה שקורה בשיעור. ואת זה אפשר לתקן כמעט בנו-טיים, כמעט באפס השקעה.

מוריה

אז אנחנו נגיע לחלק של התיקון, אני רק רוצה, לבדה שאני מבינה את מה שאתה אומר, תלמיד שלא מגשים את עצמו בתוך שיעור, זה שיעור שהוחמץ.

קובי

זאת אומרת, זה שיעור מבזבז בתוך התהליך הזה. אז אנחנו יכולים לראות את זה כשיעור מבזבז, אבל בהחלט כן, שיעור שהוחמץ, או זמן כזה שהוחמץ, שירד לטמיון, ולא ניתן להחזיר אותו.

מוריה

הספר של עינת יצא ב-2008. משהו השתנה בשנים האחרונות?

אני צופה בהרבה מאוד שיעורים קשה לי לומר שדברים השתנו קשה לי לומר אני לא יודע אם הם החמירו, אבל אני חושב שדברים נשאו די סטגנטיים במקום הזה שבו באמת קבוצה קטנה מאוד של תלמידים לוקחת חלק במשחק.

קבוצה קטנה מאוד של תלמידים מרגישה שיכולה להיות שותפה לתהליכים שקורים בכיתה.

אולי סיפור קטן על תום.

תום תלמיד בכיתה ח' באחד מבתי הספר. בבתי הספר שבהם הגעתי לתצפיות הוראה. ואני יושב בשיעורי היסטוריה, סליחה, בשיעורי ספרות, ולאחר כשבועיים, שבהם אני נמצא שם כבר ארבעה שיעורים, פונה אליי התלמיד הזה, אז עוד לא הכרתי אותו, והוא אומר, שלום, אני תום, אפשר לשאול אותך משהו?

אמרתי לו, כן.

הוא אומר, אתה פה, נכון, אתה מבין קצת בחינוך.

אמרתי, קצת.

הוא אומר, אז תשמע, אני רוצה לשאול אותך משהו.

אמרתי, בבקשה.

הוא אומר, תראה, יש לי בעיה.

אני מאוד אוהב היסטוריה.

וכל פעם שאני נכנס לכיתה מתחיל שיעור היסטוריה המורה שלי שואל את שאלות ואני תמיד מצביע והיא אף פעם לא נותנת לי לדבר אני שואל את תום אתה היחידי שמצביע? הוא אומר לא אנחנו זה שלושה ארבעה אני אומר והמורה אומרת אחרי זה, זהו זה כל מי שיודע? הוא שואל אותי, אתה מכיר אותה?

אמרתי, לא, אבל אני מכיר כמורה.

הוא שואל, למה אתה מתכוון?

אמרתי, לא חשוב.

מה השאלה, תום?

אז הוא אומר, אבל אני רוצה להשתתף, איך אני משתתף?

אמרתי, רק שנייה אחת.

אחרי שהיא אומרת זהו זה כל מי שיודע, היא אומרת, אני רוצה לראות עוד ידיים?

הוא אומר, כן, אתה בטוח שאתה לא מכיר אותה?

אמרתי, בטוח.

אז מה לעשות?

אמרתי, תום, תקשיב, אל תרים את היד.

מה, להתפרץ?

אמרתי, תום, ממש לא.

אתה מחכה.

המורה תשאל את השאלה. תן לחברים האחרים שלך להרים את היד. המורה תאמר, זהו, זה כל מי שיודע, אני רוצה לראות עוד ידיים. כשתאמר, אני רוצה לראות עוד ידיים, אז תרים את היד. הוא שואל, זה יעבוד?

אמרתי, תנסה.

שבוע לאחר מכן אני מגיע חזרה לבית הספר.

הוא רץ אליי מהקצה עד לשער.

שמע, זה עבד, זה עבד.

אם אתם לא רוצים להשתתף בשיעור, תראה, האמת היא שפשוט תרימו את היד.

אל תדאגו, המורה לא תקרא לכם.

מעניין למה, אבל אני באמת רוצה גם לשאול את השאלה שאולי תראה לך מיותרת, אבל מה חשוב בהשתתפות הפעילה של הילד בתוך השיעור?

קובי

תראי, א', אני לא חושב שהשתתפות פעילה ברמה הזו שבה אנחנו מצפים לקריא תלמיד מרים את היד, עונה שאלה, שהיא השתתפות הנכונה והיא השתתפות הרצויה. אנחנו בדרך כלל פונים לילדים וזה בוודאות, היות וישבתי בלמעלה מאלפיים שיעורים, אני אומר לך את זה בוודאות, במאה אחוז. רוב השאלות שהמורים שלנו שואלים תלמידים הם שאלות ידע. וכשאנחנו חוטאים בדבר הזה ושואלים שאלת ידע, לא פלא שרק שניים, שלושה, ארבעה תלמידים מוכנים לשחק את המשחק. זה אלה שבדרך כלל הם הרבה יותר אנרגטיים, מה שאני קורא להם ילדי השפן של אנרג'יזר, הם תמיד שם, הם תמיד מוכנים, הם תמיד ירים אותה יד. אנחנו תכף ניגע בדבר איך עושים את זה אחרת בשיעור או איך משנים את השאלות, אבל עדיין רוצה להישאר רגע בסיפור הזה של ההשתתפות. יש את אותם שלושה ילדים, הילדים של אנרג'יזר, ויש להם את הצורך הזה. יש להם את הצורך להשתתף.

מה קורה עם הילדים האחרים בתוך הכיתה? אז הילדים האחרים נמצאים בכיתה, אבל הם נוכחים נפקדים.

הם לא משחקים את המשחק. ברגע שאני לא מפעיל אותם. האחריות להפעלת הילדים, להפעלת התלמידים בלמידה בכיתה היא עליי כמורה.

כמורה. אני חושב שגם יש לתלמידים איזושהי אחריות, אבל נדבר על זה עוד מעט. אבל האחריות היא של המורה לדאוג לכך שתלמידים יופעלו, כי...

אני אקדים לזה רגע. את יודעת, ההגדרה של אדם באנגלית זה human being, לא human doing. הנטייה הטבעית שלנו זה להיות זומבי, להיות שק תפוחי אדמה על הספה ולראות טלוויזיה, אני צריך כדי להיות אדם תרבותי, משכיל, תורם לחברה, להניע את עצמי, להוציא את עצמי מתוך המיטה הזאת, להוציא את עצמי מתוך המקום הזה בכיתה. כשאני לא מעורב בלמידה, הלמידה תחלוף על פניי. היא לא נשארת.

זה קצת כמו בשיר של... כלומר, ההשתתפות הזאת חשובה לצורך הלמידה עצמה.

ההשתתפות היא כי ברגע שאני מפעיל את עצמי, וברגע שאני תוהה לגבי דברים, וברגע שאני שואל את עצמי וחוקר את עצמי, ומנסה לחלץ מתוך עצמי, תשובות לבעיות שבאמת מטרידות, לנושאים שבאמת יוצרים אצלי מועקה או איזושהו דיסוננס, אז אני פעיל, אז אני מערב את המחשבה, אני מערב את השכל, ואני גורם לעצמי להתקדם ולהתפתח וללמוד משהו.

מוריה

ואז המוטיבציה עולה.

קובי

ומן הסתם המוטיבציה עולה, תחושת הערך העצמי עולה, תחושת המסוגלות עולה. לכן השותפות, ההשתתפות בכיתה היא לאו דווקא השתתפות ברמת היד.

יש דרכים רבות ואחרות שבהן אני יכול לגרום לתלמידים לשחק את המשחק, להיות שותפים במה שקורה בשיעור.

מוריה
ולמה יש ילדים שחוששים?

למה תום שמאוד רוצה, אבל יובל, לעומת זאת, חושש?

קובי
קודם כול, תראי, להרבה מאוד תלמידים, למי שהכי נוח אגב במצב הזה שבו המורה שואלת שאלות
מי,

שהוא בעיניי החטא הקדמון. כיוון שהמילה מי היא מילה מבודדת, היא מקטינה, היא מצמצמת, היא
אומרת לביתה מראש, אני רוצה מי שהוא אחד. לא מיהם, מי שהם. לא רוצה מי שהם, ואני גם לא
רוצה מי, זאת אומרת, אני רוצה מי אחד.

אז יש מי רוצה, מה זה אומר עליי אם אני לא מראה את היד, אני לא רוצה?

מי מוכן?

אז אני לא מוכן.

מי חושב?

כולם חושבים המורה, הם אולי לא חושבים כמוך, אבל כולם חושבים.

זה חלק של להיות אדם.

אנחנו... זה מי שאנחנו, אנחנו אנשים חושבים.

מוריה
יש פסל כזה, אדם חושב.

קובי
אז אנחנו חושבים כל הזמן.

תלמידים נהנים מאוד מזה שיש שלושה ארבעה אנרגיזרים בכיתה.

כי זה מפחית את הלחץ ממני, כי אני לא צריך להיות פעיל. איזה כיף לי, אני במצב קטטוני בכיתה.

אף אחד לא רוצה ממני כלום, אף אחד לא מבקש ממני שום דבר.

נוח לי, אני human being, לא human doing. היי, אל תבקשו ממני כלום.

טוב לי במצב שלי, מה אתם רוצים ממני?

אני אביא את עצמי לביטוי בהפסקה תניחו לי זה חלק אחד חלק אחר הוא הקטנה והצמצום שגם
חלק ממנו נופל על שאלות המי חלק אחר הוא שילדים מאוד חוששים מביקורת כשילד כבר בסופו
של דבר עונה אני הרבה פעמים שומע ילדים שעונים בשאלה על השאלה הבסיסית ביותר שאלת ידע
בסיסית מה הבירה של אנגליה

תלמידה יכולה להרים את היד ולהגיד, יכול להיות שזה לונדון?

למה יכול להיות?

כיוון שילדים כשעונים בשאלה, הם ילדים שלא בטוחים בתשובה ומראש הם מגוננים על עצמם, כדי שלא יגיד אליהם לא.

מוריה

יש הבדל בין בנים לבנות במקרה הזה?

קובי

בנים מתפרצים יותר, בנות נוטות יותר להצביע, אבל... קשה לי לראות שיש הבדל בעניין הזה.

אולי בנות קצת יותר חוששות.

מוריה

יכול להיות שתלמיד יהיה פעיל בשיעור מבלי להצביע ולהשתתף.

קובי

בוודאי.

אני חושב שזאת השאיפה שלנו. רוצים להפעיל את התלמידים בלי הצורך שלהם להרים את היד ולהשתתף.

אני רוצה להפעיל את התלמידים בדרכים שונות שבהם הם חלק מתוך מה שקורה. הם משחקים את המשחק, אבל הם לא מחויבים לדבר.

כשאני נוקט באסטרטגיות שבהם תלמידים שותפים למה שקורה בכיתה, אני משיג, בסופו של דבר אני משיג את זה שגם תלמידים ירגישו צורך לדבר.

מספיק שאני נותן לתלמיד דקה כדי לכתוב את הרעיון שלו, ברגע שהוא כבר מושקע וכתב, הנטייה הטבעית שלו כבר תהיה... אני רוצה שישמעו.

אני כבר רוצה שישמעו אותי.

אבל הוא קודם כל צריך להיות מושקע.

ואני שומע המון פעמים מורים אומרים, טוב, תחשבו על זה שתי דקות, יאללה, בואו נשמע תשובות.

איזה שתי דקות? לא עברה שנייה. איזה שתי דקות?

כשאני אומר שתי דקות, אני רוצה להתבונן בשעון, לרשום שתי דקות, ורק כששתי הדקות עוברות, אני מאפשר לתלמידים לענות.

מוריה

באמת אחת הפרקטיקות שאנחנו מדברים עליה זה זמן חשיבה.

ולהתנסות, לראות כמה זמן הכיתה זקוקה.

קובי

אם זה יכול להיות חצי דקה, וזה יכול להיות גם שתי דקות, זה יכול להיות גם חמש דקות, אם רוצים שירשמו, אם השאלה יותר מורכבת.

אבל זה נכון, הרבה פעמים הורים לכאורה נותנים זמן חשיבה, אבל הם לא נותנים באמת.

אני רק רוצה להדגיש עוד הפעם את מה שאני קורא לו החטא הקדמון.

החטא הקדמון עבורי זה שאלה של שאלות ידע.

ומורים שואלים, אני אגיד את זה ככה, רוב השאלות שמורים שואלים בכיתה הן שאלות ידע. רוב השאלות הן שאלות ידע. ושאלות כאלה הן מצמצמות השתתפות. לא רק זאת, אלא זאת ועוד. כשאני שואל מורים, למה אתה שואל או למה את שואלת שאלות ידע? אומרת המורה, ומבחינתה בצדק, איך עוד אני יכולה לדעת שהילדים יודעים? וזה מכניס את המורים לסוג של לופ.

אני מפצח את זה בזה שאני שואל, שאלת שאלת ידע, יש שלושים ילדים בכיתה, כל השלושים ירימו את היד, את מי את שואלת.

אומרת המורה, או את החלש ביותר, או את החזק ביותר, או את אחד הילדים הבינונים, או שאני שולפת, אלה שכבר למדו את זה, אומרים, אוקיי, אז אני אשלוף פתק עם שם התלמיד, ואני אשלוף מקל, ואני אקרא בשמו, ואני באופן רנדומלי.

אבל כל תשובה כזו מאפשרת רק לתלמיד אחד לענות עכשיו אם זו שאלת ידע ברגע שנתנה התשובה הנכונה נגמרה השאלה מה אני יודע על עשרים ותשעה התלמידים האחרים בכיתה אומרת המורה אני יודעת שהם יודעים התשובה היא ממש לא הדבר היחידי שאני יודע על הילדים זה שהם יודעים להרים את היד מעבר לזה אני לא יודע שום דבר

מוריה

אני הייתי מחלקת לילדים לוחות מחיקים, ושאלת אותם שאלה מבקשת מכל הילדים להרים... אז אחת האסטרטגיות כמובן היא לבקש מילדים לכתוב על לוח מחיק ולהרים, כשמדובר בניח בתרגילים במתמטיקה או בניחוח של מילה, אבל לא בכל דבר ניתן לעשות את זה.

אבל יש אסטרטגיות שונות ומרובות, וכמות האסטרטגיות היא כמות יד הדמיון שיש למורים, איך להפעיל אותם.

כל כך צריכים להבין את הבעיה ואת הפתרון כבר אפשר לתת.

אני חושב שקודם כל צריך לעבוד על הפדגוגיה האישית שלי.

הפדגוגיה שלי זה איך ילדים לומדים, מה גורם ליותר תלמידים לשחק את המשחק, ו...

רק בזה, כשאני מאמין בזה שכל הילדים יכולים, כל הילדים מסוגלים, אני יכול להתחיל להשתמש בה אסטרטגיות. אני אומר למורים, העובדה שאני מלמד אותך, האסטרטגיה לא מבטיחה שתשתמש בה. אם אתה לא תאמין בזה, אם אתה לא תחשוב שזה מה שיוביל את התלמידים ללמידה, האסטרטגיה לא תשרת אותך.

מוריה

מסכימה לגמרי.

אז דיברת על שאלות שהן שאלות לא טובות, או לא טובות אם הן רק השאלות היחידות, אני לא רוצה לפסול אף שאלת ידע כמשהו גורף, אבל מה נחשב לשאלות טובות יותר?

קובי

אז אני רוצה תודה, אני ממש תודה על השאלה, אני רוצה לחדד את הנקודה הזו, שלא יתברר שאני נגד שאלות ידע, אני בהחלט בעד שאלות ידע, וכשאני מלמד ידע וחשוב לי שהילדים ידעו את הידע, אז אני אשתמש באסטרטגיות, כמו למשל, פיתחו את המחברת, או קחו דף, או קחו קרטון, לא משנה מה, כתבו את התשובה.

אני יכול לשאול שאלת ידע, אבל אני מחייב את כולם...

אני אתן דוגמה, הדוגמה תהפוך את זה למשהו הרבה יותר נגיש.

אז אולי שתי דוגמאות.

אחת מכיתה א',

בתחילת השנה המורה חוזרת או מלמדת שוב, כי מן הסתם למדו את זה גם בגן, מהם מבשרי הסתיו. והם מדברים על זה בשיעור, והמורה מביאה דוגמה, והיא מביאה תמונה של נחליאלי, והם יוצאים לחצר אולי ואוספים עלים, כי יש כבר נשירה קצת של עלים וחרצה באלה, והם מדברים על חילופי עונות וכל מה שמאפיין את הסתיו. ולמחרת המורה בא ואומר לעצמה, חשוב לי שהילדים ידעו מהם מבשרי הסתיו. בדרך כלל זה ייראה כך:

בוקר טוב, ילדים. אתמול דיברנו על מבשרי הסתיו. מי רוצה להזכיר לי מהם מבשרי הסתיו?

ומתחילות, גם בכיתה א' מתחילות לזרוק תשובות לחלל.

אפילו המשפט להזכיר לי. כי מה, מורה, את לא זוכרת?

זה תמיד מצחיק אותי כשמורים שואלים, מי רוצה להזכיר לי מה עשינו בשבוע שעבר? אני ממש רוצה להרים את היד ולהגיד, למה, את לא זוכרת?

אבל מה שאני רוצה להגיד זה איך זה ייראה נכון זה ייראה נכון כלל מורה תגיד ילדים אתמול דיברנו על מבשרי הסתיו ואני רוצה לבקש מכם שכל הילד ייזכר בשתיים מתוך ארבעת המבשרים שדיברנו עליהם וגם תדגים את זה היא תגיד שתיים ותרים שתי אצבעות לאוויר

כי זה TPR, Total Physical Response, ילדים שאולי בקצה הכיתה לא שומעים וכולי.

ככל שאני משתמש יותר בתנועות גוף, כך טוב יותר. ואני אומר, תזכרו ותגידו לחבר באוזן. שמעת פעם ילדים בכיתה א', אומרים משהו לחבר באוזן בשקט?

זה נשמע כך, חצב. ואז שמעתי שמוריה אמרה חצב, ועכשיו אני עוצר ואני אומר ילדים תודה רבה שמעתי את התשובות שלכם שמעתי שמוריה אמרה חצב אני ארים את היד ואשאל יש עוד ילדים שאמרו חצב ומן הסתם כל ילדי כיתה א' ירימו את היד גם אם לא כולם אמרו חצב אז מה אבל חיזקנו את הזיכרון שלהם זה לא מבחן יש עוד 11 שנים עד הבגרות חכו הכל בסדר

דוגמה אחרת מכיתה ח' או מכיתה ת'

הייתה שיחה על המהפכה התעשייתית או מהפכה הצרפתית לא משנה ועסקנו בסיבות למהפכה אם זו המהפכה התעשייתית אז אולי סיבות ותוצאות נניח איום מוגבר או הגירה או צמצום העבודה בחקלאות עסקנו בכל הסיבות האלה ואני מגיע למחרת לכיתה ואני רוצה לעשות איזושהי חזרה או לפתוח ולהמשיך מנקודה שבה הפסקנו שוב אני לא אשאל מי זוכר על מה דיברנו אלא אני אומר אתמול דיברנו על סיבות למהפכה התעשייתית תזכרו בבקשה בשתיים ותכתבו אותם

עכשיו אני יכול או לעבור בין התלמידים לבקש מהם לעודד אותם אם מישהו לא נתקע אז אני יכול לומר לו אחת ולראות אם הוא מתקדם אני יכול פשוט לאפשר להם לכתוב ולהקריין את זה על הלוח ולהגיד תבדקו את עצמכם אם זה מה שכתבתם

סמנו לעצמכם ו... זאת אומרת, האסטרטגיה קיימת, אבל אני צריך קודם כל להיות בדיספוזיציה שאומרת, אני יכול וחייב להפעיל את כל התלמידים. אחרת, רוב הכיתה שלי היא ב- state of mind of human being ולא ב-doing.

אני רוצה לחזור ליובל. יובל אומר שהמורה נותנת למי שמרים את היד ראשון. זה קצת מרגיש כמו תחרות. שהיא אחד הדברים הנוראיים ביותר שאפשר לעשות בחינוך לייצר תחרות מורים אומרים לי אני נותן להם 'קהות' בסוף השיעור והם ממש יאהבו את זה מי שמאוד אוהב את זה זה קצת כמו ברפורמה של ברק אובמה, הרפורמה החינוכית שלו face to the top. הוא רק שכח כנראה שברייס טו דה טופ יש אחד שמגיע לטופ אבל מה קורה לאחרים מתי הם יגיעו לטופ ומתי אנחנו נספור אותם.

תחרות הורגת יצירתיות תחרות הורגת את האפשרות של תלמידים תלמידים חלשים כמו קובי גוטרמן לא משחקים את המשחק כשאני שומע תחרות אני מראש נכנס לביינג שלי אני לא רוצה להשתתף בתחרות לא מתאים לי תחרות זה מאפשר בסך הכל לאלה שיש להם יכולת שליפה מהירה לקחת חלק בתחרות כיוון שתחרות היא תמיד על ידע

ומה צריך לשאול מעבר לידע אנחנו רוצים לשאול שאלות חשיבה אנחנו רוצים לשאול שאלות שבהם תלמידים מביאים את עצמם לידי ביטוי אני רוצה לשאול שאלות יצירתיות אני רוצה לשאול שאלות שלפעמים נראה כאילו אין קשר ביניהם אבל הם מעוררות חשיבה

למשל אנחנו עוסקים בגיאוגרפיה בתכנון עיר חדשה אנחנו רוצים לשלב את הגיאולוגיה ואת מבנה הקרקע ואת התחבורה הציבורית בעיר פעילות שמשלבת הרבה מאוד גורמים ואז אני יכול לשאול למשל שאלה כמו מה בין מתכון לעוגה לבין תכנון עיר מה זה משנה אם זה מתכון לעוגה או מה בין בניית קן ציפורים לתכנון עיר לפעמים זה נשמע לנו שאין קשר אבל זה מעודד את היצירתיות זה מעורר את התלמידים לחשיבה

כשאני לא מגדיר מראש כשאני לא אומר לאף אחד אין תשובות לא נכונות כל התשובות נכונות זה אחד המשפטים הנוראים ביותר שיכולים לומר לתלמידים אין צורך לומר אותו כיוון שכשאני אומר אין תשובות לא נכונות אני מראש אומר להם בסמוי תיזהרו יכולה להיות תשובה לא נכונה האם אני לא אומר שום דבר על זה אז מן הסתם זה בסדר

נקודה שלא חשבתי עליה אף פעם את יודעת יש הרבה מאוד דברים שפה שלמה שכדאי לעבוד עליה בכיתה גם אחת הדוגמאות האהובות עלי זה המחמאות שמורים נותנים לתלמידים כל הכבוד איזה

יופי מחמאות ריקות מתוכן כמו בושם זול שחולף אחרי שנייה לתלמידים אין שום הבנה על מה הם מקבלים את כל הכבוד

ואיך אמר לי פעם ילד בגן, ממש בגן... הוא אמר למישהי כל הכבוד בגן והוא התחיל לבכות

למה אתה בוכה? היא קיבלה את כל הכבוד, לא נשאר לי. זה ילד מילד בגן.

כשאנחנו אומרים לילד תלמיד, אני גאה בך. אני גאה בך. אני גאה בך? בעברית פשוטה, על מי המוקד במשפט? עליו, אני. מי את רוצה שיהיה גאה? התלמיד?

אז מה לך ולסיפור הזה תאמרי לתלמיד יש לך במה להתגאות ואז גם תאמרי לו במה יש לו להתגאות אבל למה אני צריך להגיע עוד חלק מהעניין הזה למה זה אני

מוריה

אז אני רוצה לעצור רגע לעשות איזשהו סיכום כי הרבה מטא - קונספציות עלו כאן

ואני רוצה לתרגם אותם לסוג של טיפים

- אחד מהם זה לשאול שאלות נכונות כלומר לשאול שאלות שמפעילות כמה שיותר ילדים בכיתה ולא להסתפק רק בשאלות ידע יש שאלות ידע הן חשובות אבל הן לא יכולות לעמוד לבד
- דיברת על שאלות חשיבה שאלות מסדר גבוה שמפתחות יצירתיות טיפ שני שדיברת עליו זה לתת זמן
- ללא ספק.
- ואני פה מחברת לעולם שממנו אני מגיעה, של הסרת חסמים, ויש ילדים שזקוקים לזמן חשיבה.

קובי

הם זקוקים לזמן הזה, לא כולם צוחקים באותו מקום בקולנוע, ולא כולם יודעים לענות מהר, ויש ילדים שצריכים לנסח ויש ילדים שזקוקים לטייטה, וצריך לתת להם את הזמן הזה.

מוריה

ודבר נוסף זה לבדוק, לבדוק שבאמת הילדים משתתפים במשחק, זאת אומרת, לנסות להכניס את הילדים, כמה שיותר ילדים לתוך המשחק.

לייצר פעילויות או לייצר מהלכים בשיעור, לייצר התנהגות הוראה שמאפשרת לכמה שיותר תלמידים לשחק את המשחק.

קובי

כן, זה שהילדים מצביעים... זו הוכחה לכלום.

זו הוכחה לכלום.

ממש.

וגם ברגע שאנחנו שואלים, ומורים יכולים להשיב לגבי זה, ברגע שאנחנו שואלים שאלות יצירתיות,

או שאלות שלא כמו שאני קורא להן לא שאלות בית ספר שאלת בית ספר זו שאלה שיש עליה תשובה ברורה שאלות הידע האלה ושוב אני חוזר על הנקודה הזאת ניתן לשאול שאלת ידע אבל האסטרטגיה חייבת להיות אחרת לא בהרמת יד האסטרטגיה צריכה להיות אסטרטגיה שגורמת לתלמידים לכתוב לדבר אחד עם השני להעלות רעיונות

ורק אז הם יכולים להשתתף.

אני לעולם לא אקרא לתלמיד ללוח, ודאי ודאי שלא ללוח, ובטח לא על שאלת ידע, במידה ולא ראיתי קודם שהתשובה נכונה.

אבל אם אני מחפש תשובות נכונות, אני מראש גוזר על עצמי שלא כל התלמידים ישחקו את המשחק הזה. ואם אני רוצה יותר תלמידים פעילים, אני חייב לשנות את הרפרטואר. הרפרטואר השאלות שלי צריך להיות אחר.

ומורים יודעים שככל שאני שואל יותר שאלות חשיבה, ושאלות יצירתיות שאלות מסדר חשיבה גבוה ומאפשר זמן יותר תלמידים רוצים לשחק את המשחק

מוריה

אתה מתייחס באחד מהמאמרים שלך למושג מצב חסוי זה מתקשר למה שאמרת עכשיו?

קובי

בוודאי, המצב החסוי הוא מצב שאין לנו מושג מה עובר לתלמידים בראש.

מוריה

קופסה שחורה.

קובי

קופסה שחורה לגמרי.

ממש, קופסה שחורה לגמרי.

יש מאמר מצוין, ממש מצוין של דילן וויליאם, שנקרא, בתוך הקופסה השחורה.

הלוואי, והייתי כותב אותו.

מוריה

מכירה את התחושה

קובי

מאמר נפלא, שעוסק בכיתה כקופסה שחורה.

ובאמת מה קורה שם מאחורי דלת הכיתה, ואיך אנחנו יכולים גם לגרום לשינוי המצב הזה בתוך הכיתה.

אז כן, רוב העבודה של מורים נעשית כעבודה חסויה, אנחנו לא יודעים באמת מה התלמידים יודעים, עד המבחן, עד הבוחן, עד ההוכחה.

מוריה

וגם זה לא בטוח שמשקף את מה שהתלמידים יודעים, אם לא בניתי את המבחן נכון.

קובי

נכון, אבל זו כבר סוגיה אחרת.

מוריה

זה כבר פודקסט אחר.

המילה מנוגדת למצב חסוי זה מצב גלוי?

קובי

זה מצב גלוי.

מוריה

ואיך עוברים ממצב חסוי למצב גלוי?

קובי

אז האסטרטגיות שאני מציע בכל הכיתה כל הזמן, למשל, הן אסטרטגיות שמאפשרות ליותר תלמידים, לא ליותר תלמידים, לכל התלמידים לשחק את המשחק.

אגב, לא תמיד זה חייב להיות למצב גלוי כלפיי כמורה. מספיק שזה גם גלוי כלפי התלמידים.

אם אני נותן, תראי, ג'ון הטי למשל, בספר הנפלא שלו, למידה נראית למורים, ממש בעמודים האחרונים כשהוא מדבר על הרשימה ההשלמה של המאה ארבעים ושמונה התנהגויות הוראה שמוכחות כמקדמות תלמידים ומביאות אותם להישגים טובים ובכלל לסיפוק עצמי וכאילו יוצא בזה אלה הוא מצביע על המקום הזה כשתלמידים בודקים את עצמם יש לזה את התרומה את גודל האפקט הגדול ביותר אחד נקודה ארבעים וארבע הציפיות העצמיות גם הציפיות העצמות אבל בעיקר כשתלמידים בודקים את עבודתם

אז אני מספיק שאני נותן אפילו מנותן שאלת ידע ומבקש מתלמידים לבדוק את עצמם אני מקרין את התשובה על הלוח או אני כותב את התשובה או עברתי בין התלמידים וראיתי תשובה נכונה אצל יעלה ואני אומר התשובה של יעלה נכונה ואני מקריא את התשובה ואני אומר תבדקו את עצמכם אם זו התשובה שנתתם וסמנו לעצמכם וי. אם לא, זה הזמן לשנות אותה.

זה מה שגורם לתלמידים לקחת חלק פעיל יותר ולהעביר את זה ממצב חסוי למצב גלוי החסוי הוא לא רק אצלי כמודע לגבי מה שקורה אצליהם. החסוי גם אצל התלמידים שלא משתתפים אבל כשאני גורם להם לעבור ממצב חסוי למצב גלוי הוא קודם כל גלוי עבור עצמם גם לשאול אותם איך הגעתם לתשובה זאת אחת האסטרטגיות לשאול איך הגעת לתשובה או מה גרם לך לחשוב כך או מה הביא אותך לתשובה הזו יש עוד אסטרטגיות

תראי אני חושב עוד פעם שהאסטרטגיות האלה הן בעיקר כדי לפתוח פתח למורים.

מורים עושים דברים נפלאים כשמאפשרים להם או כשברגע שהם מאמצים את הרעיון הזה יש מספר מאוד שאני יודע שאימצו את התפיסה ואז כמות האסטרטגיות היא ככמות כיד הדמיון הטובה עליהם

יש כאלה שכותבים ויש כאלה שמשתפים תלמידים אחרים ויש כאלה שכותבים את התשובה ותלמידים בודקים את עצמם

אפילו בבוחן מורה בכיתה ב שעשתה הבוחן פעם בשבוע רשמה היו לתלמידים שבע מילים שהופיעו על הלוח בצד שמאל והן כולן היו כתובות ומודפסות על פלקטים קטנים כאלה המורה הורידה אותם הקריאה התלמידים היו כותבים והיא הייתה מתוסכלת בצורה בלתי רגילה היות והתלמידים לא הצליחו בהכתבות שלהם

כל מה שהיה צריך כמובן, זה א', לשמור על סדר המילים, כיוון שיש גם זיכרון צילומי, ב', להכניס קונטקסט למילים.

לכל מילה, אם הייתה שם המילה "עב", אז לומר, ראיתי עב קטנה בשמיים, תכף ירד גשם.

אבל הדבר הקסום ביותר היה, זה כשבמקום שמורת תיקח את המחברות ותהיה מתוסכלת, תניחי את המילים בחזרה באותו רגע ללוח, ותאמרי לתלמידים בכיתה ב', תבדקו את עצמכם עכשיו מול המילים.

אם כתבתם נכון סמנו ווי אם טעיתם זה הזמן לתקן ואז כמובן היא אומרת אבל איך אני אדע מי אמרתי למה זה חשוב מה שחשוב לך מה שאת רוצה את רוצה שהתלמידים ידעו לאיית נכון את המילה לא חשוב לדעת מי טעה עכשיו שלושה שבועות לאחר מכן היא חושפת את המחברות אחרי שהם תיקנו

ראו איזה פלא. גם אין תיקונים.

אפשר לראות את התיקונים.

התלמידים רכשו את המילים.

מוריה

תראה, אתה מדבר על... דיברת קודם על המשחק של בית הספר, שהתלמידים צריכים לשחק את המשחק של בית הספר, ואני הרבה פעמים, כשדיברתי עם מורות, השתמשתי גם אני במשחק, ואמרתי, דמיינו שיש לכם איזו מטריה גדולה, ובמשחק שלכם אתם צריכים להכניס כמה שיותר ילדים שיכנסו תחת אותה מטריה.

והדרכים יכולות להיות דרכים שונות, אבל...

הרצון הזה, המכוונות הזאתי להכניס כמה שיותר ילדים, זאת אולי הפדגוגיה או התפיסה הפדגוגית שאתה מדבר עליו.

קובי

יופי של מטאפורה.

מוריה

תודה.

שוב אני חוזרת למושג של בזבוז הזמן שנורא נורא מעסיק אותי ואני מבינה שאתה לוקח אותו בהקשר קצת אחר אולי משל דוקטור עינת וילף אבל יש כאן אלמנט של זמנים. למעשה יש שלושה זמנים מובחנים בהוראה

אחד זה כמובן זמן השיעור שאין לנו שום שליטה עליו הוא תמיד לא נקבע בסדרי העבודה עם ארגוני המורים שני שיעורים ראשונים חמישים דקות לאחר מכן שיעורים של ארבעים וחמש דקות למרות שאנחנו מנסים וזה אני אומרת בכובע של משרד החינוך אנחנו מנסים לבוא ולהגיד שאפשר לשבור את מסגרות הזמן הסטנדרטיות אולי עד ההפסקה, אבל בתוכם.

כן, כן, כן, כן.

קובי

את יודעת, הרחבת הרפרטואר או השינוי הזה הוא חתיכת עסק.

תנסי... אני חזרתי ללימודי אקורדיון לפני כחצי שנה.

הייתי פעם אקורדיוניסט טוב, אבל אחרי 25 שנה לא נגעתי באקורדיון, אתה יודע, חזר או חזר.

אז די איבדתי את זה, והנה, חזרתי.

והדבר הראשון שהמורה שלי לימדה אותי זה להחזיר את האגודל למקום הטבעי שלו כי מה שעשיתי זה השתמשתי באגודל במקום הלא נכון באקורדיון ולאגודל יש תפקיד אבל לא התפקיד שאני ייעדתי לו וכמובן הניסיון הזה לחבר בין האקורדים ולהחליף את האצבעות זה תהליך שלם העובדה שמשרד החינוך מאפשר לא אומר שאנחנו לוקחים את זה תראי, הדרך שבה מורים לומדים להיות מורים היא לא במכללות לאכשרת מורים והיא לא באוניברסיטאות, היא מהמורים שלהם.

אבל מהמורים שלהם... אנחנו 12 ו-15 ו-18 שנים, עד סוף התואר השני שלנו, או יותר מזה, צופים במורים שלנו.

מוריה

זאת אומרת שבעצם המורה, בפעם הראשונה, שהוא נדרש להתנסות במה שהמערכת מצפה ממנו היום, זאת הפעם הראשונה שלא רק הוא נדרש להתנסות, זו פעם ראשונה שהוא חווה את זה בכלל, בהרבה מאוד מהמקרים. הוא חווה את הניסיון לעמוד בצד השני של הכיתה.

קובי

וכל מה שאנחנו יודעים זה לעשות את ה-default של המורים שלנו, ולשנות את הרגיל.

תראי, נורא פשוט, תנסי לצאת מהמקלחת בפעם הבאה ותראי איך את מתנגבת.

אנחנו כולנו מתנגבים אותו דבר, לשנות את ההרגל הפשוט הזה. אם התחלתי מהראש, תנסי להתחיל מהרגליים ותראי כמה זה מורכב, כמה זה קשה. אנחנו אנשים של הרגלים.

ומי שצופה 12 ו-15 ו-18 שנים במורים שלו, הופך להיות המורה של עצמו.

אנחנו צריכים הרבה יותר מזה, ממש לשנות את הדיספוזיציה, את התפיסה, את העמדות שלנו, כדי שנוכל להתחיל לעשות תהליכים שמניעים את התלמידים שלנו ללמידה משתפת ומשותפת.

דיברנו על המורים ואני אמרתי בתחילת השיח שלנו שחשוב לי גם להעביר אחריות קצת לתלמידים בתוך ההסתכלות למורים יש אחריות לדאוג לכך שכמה שיותר הילדים ישתתפו בשיעור אבל אני רוצה גם להעביר אחריות לתלמיד. ואיך אני מכוון את התלמיד להיות שותף יותר ולמנוע בזבוז של זמן השיעור?

יש לי שתי תשובות לדבר הזה.

אני לא יודע אם שתיהן עושות את מה שאנחנו מאמינים שצריך לקרות.

האחת, קודם כל, אני בעניין הזה ממש מבית מדרשו של אלפי קון.

אלפי כהן כתב הרבה דברים אבל אחד הספרים שלו שתורגם לעברית נקרא מעבר למשמעת beyond discipline ובית המדרש של אלפי כהן אומר זה שבעצם האחריות היא עליו על המבוגר אני צריך להיות זה שמניע את התלמידים ללמידה

אני יכול לתת אולי דוגמה שהיא הרבה יותר עוברת זה כל הסיפור הזה של נניח של תלמידים אגרסיביים או תלמידים שמשתמשים לא משנה אם בין אם זה אלימות מילולית או אלימות פיזית או דחיפות או לא. אני לא רוצה לדבר על אלימות בצורה קיצונית אני גם לא חושב שבתי הספר שלנו עתירי אלימות כפי שהם מתארים אותם הם ממש לא דווקא פה תלמידים שלנו הרבה יותר רגועים ממה שנדמה לנו

ובכל זאת, אנחנו לא מוכנים לקבל את זה מתלמידים, אנחנו מוצאים שיש לנו תהליך, יש לנו מקום בתהליך הזה, ואנחנו צריכים להתערב. אותו דבר גם לגבי הוראה ולמידה.

אני חייב לקחת את האחריות עליי. אני צריך להיות זה שאחראי על מה שקורה שם. ואני לא משאיר תלמידים, אני לא משאיר תלמידים לבד. אנחנו כולנו יודעים מה קורה לתלמידים כשהם נשארים לבד.

מי שלא זוכר שיקרא עוד פעם את בעל זבוב.

אנחנו יודעים שכשנמצא מבוגר או כמו שבובר אמר שחינוך זה נוכחות וכשהנכחות היא שם יש לזה כוח משל עצמו אז התפיסה שלה לפי כהן אומרת אנחנו צריכים להיות אלה שמנווטים את הדבר הזה אנחנו צריכים להיות אלה שהם העוגן בתוך התהליך הזה זו גישה אחת

מוריה

אני רק אגיד לך שהספר בעל זבוב נכתב כקונטרה לספר ילדים שנקרא אי-בוד או אי הילדים של מירה לובה שספר על ילדים שנשארו לבד אבל שם הסיפור היה נורא אוטופי ומי שכתב את בעל זבוב חשב שהסיפור כל כך לא אמין לזה וכתב איזושהי גרסה אחרת. וויליאם גולדינג. וויליאם גולדינג כתב את הגרסה האחרת לאותו סיפור.

קובי

אז לא ידעתי את זה, אבל זה מעניין.

בכל מקרה, אני באמת חסיד של הגישה הזו, ואני חושב שכמבוגרים אנחנו צריכים לקחת אחריות על הדבר הזה. יש את הזמן שיעור, שהוא כמו שאמרתי נקבע בהסדרי עבודה, יש את זמן ההוראה,

ויש את זמן הלמידה ואין שום שוויון בין שלושת הזמנים האלה אין שום קשר בין הזמנים זמן שיעור ארבעים וחמש דקות או חמישים דקות אני כמעט לא מכיר מצבים כמעט לא מכיר מצבים שבהם זמן ההוראה הוא כמו זמן שיעור הוא לעולם נמוך מזמן השיעור.

בין אם זה איחורים ובין אם זה חיסורים ובין אם זה לא משנה מה, לא דומה. ואחר כך כמובן זמן הלמידה של התלמידים שהיא התופעה החסויה ביותר שהמבחן שלנו בסופו של דבר זה כמה תלמידים בסופו של דבר באמת מצליחים ולא דווקא מצליחים בהישגים הלימודיים אבל מצליחים בתהליך החווייתי שלהם בבית הספר כמה תלמידים הם כמוני שנכנסו בכיתה א' ועד היום לא יצאו מבית ספר

שאלה טובה.

מוריה

זה הזמן לשמוע קול נוסף.

קול מבחוץ

כל בוקר אני מקבלת את פניהם של התלמידים והתלמידות כשאני ממתינה על מפתן הכניסה לכיתה.

מוריה

זאת נעמה, מחנכת כיתה ג'

קול מבחוץ

כשאני רואה שיש ילדים שכבר מתחילים להתיישב ולהתארגן, חשוב לי לפרגן להם ולחזק אותם כדי שיעבו דוגמה לשאר התלמידים. אני אומרת למשל, תודה לעופרי וגיא שכבר יושבים יפה, או אני אוהבת את הדרך שבה מיכל ודנה מוכנות ומחכות. תודה לרועי שכבר הוציאה מחברת.

בדרך כלל, כמה דקות אחר כך, הכיתה משתתקת, אני נכנסת לכיתה ומתחילה בבדיקת שמות.

נשמע נהדר.

המורה נעמה יודעת להחזיק את הכיתה, יודעת להודד את הילדים להיות מעורבים יותר ולפעול.

מוריה

מה דעתך?

קובי

קודם כול, זה מתחבר באמת לאיבוד הזמן הזה, או אם תרצי, לחלק הזה שבו זמן השיעור לא דומה לזמן ההוראה.

זה היה איינשטיין, אם אני לא טועה, שאמר, שלעשות עוד מאותו דבר ולצפות לתוצאות שונות.

בעייתי.

אז הנה דוגמה שאומרת המורה כל בוקר, אז אם כל בוקר את עושה את זה, היינו מצפים שהתלמידים כבר ידעו שכדאי להם לשבת ולחכות. אבל מסתבר שזה לא עובד, אחרת לא הייתה צריכה לעשות את זה כל בוקר.

מוריה

לא חשבתי על זה ככה.

קובי

אז זה דבר אחד.

הדבר השני, כמובן, זה שאנחנו מקבלים פחות או יותר אותם תלמידים שמקבלים חיזוק.

ותלמידים אחרים לא מקבלים חיזוק, וכתוצאה מזה חלקם בכוונה לא ישחקו את המשחק.

חלקם זה ממש לא מעניין אותם שחיזקו תלמידים.

אז תודה לנעמה שיושבת, סליחה, תודה לעופרי שיושבת, לא יוצר שום דבר אצל תלמידים אחרים.

זאת אומרת, לא תמיד מילים בוראות מציאות.

במקרה הזה, לא רק שהן לא בוראות מציאות, הן לפעמים משיגים את התוצאה ההפוכה.

וכמו שאמרתי, אם אנחנו צריכים לומר את זה כל בוקר, אז כנראה זה לא עושה את העבודה שאנחנו מצפים.

זאת אומרת, לשפה של ההוראה, לשפת ההוראה יש כאן משמעות.

לשפת ההוראה יש משקל חזק ביותר.

אנחנו רוצים לייצר אצל תלמידים מצבים שבהם אני אומר את מה שאני מצפה.

אני מצפה מכולכם לשבת.

אני רוצה לראות אתכם בכיסאות.

עכשיו, בבקשה, לשבת.

לזה יש משמעות הרבה יותר גדולה מאשר לומר לתלמיד כזה או אחר תודה שאתה יושב מתוך תקווה שגם אני ארצה לקבל את אותה מחמאה המחמאות האלה הן מחמאות זולות הן לא מקדמות אף אחד לשום מקום וכעובדה היא צריכה לחזור על זה כל יום

מוריה

זה נשמע כמו ללמוד לדבר מחדש עבור חלק גדול מהמורים זה נשמע כמו ללמוד מחדש אנחנו רוצים להגיד לתלמידים מה אנחנו מצפים מהם זה אחד הדברים שראיתי בפועל באחת מהכיתות במקרה הזה זה בכיתה א' באחד מבתי הספר היסודיים בתל אביב מורה שאומרת את מה שהיא מצפה שיקרה ותלמידים עושים את מה שהיא מצפה כי היא לא משתמשת במונחים הפוכים, היא לא מחמיאה מחמאות סתם. ואין לה קופסה שחורה, זאת אומרת, הילדים מבינים מה היא רוצה מהם.

קובי

הילדים מבינים מצוין מה היא רוצה מהם, והיא לא צריכה לא להרים את הכול ולא לזנוף, אבל מצד שני היא גם לא צריכה לחלק מחמאות סתמיות, כמו כל הכבוד לה, שבאמת פג ערכו תוך שניות ספורות.

מוריה

כל מה שאמרת עד עכשיו משמח אותי מאוד בהרבה מאוד מובנים אבל באחד המובנים זה שמתייחס הכיתה השלמה אנחנו לא מדברים כאן על איך מורה עכשיו מנהלת את המעורבות הפעילה של כל אחד מהילדים שלושים ושתיים תמיד יש את הביטוי הזה איך אפשר לעשות את זה עם שלושים ושניים ילדים בכיתה ומה שאתה מציג כאן זה כלים שבאמת מיועדים לכיתה ההטרוגנית, לכיתה השלמה, ובסופו של דבר זה עוזר לכל פרט בתוך הכיתה, אבל יש כאן גם סיפור כיתתי, מסרים שעוברים ברמה כיתתית גם.

קובי

כן, יש פה עוד משהו שכדאי לשים עליו רגע זרקור.

כשמורים אומרים, אני לא יכול לעשות את זה, כשמורה אומרת, אני לא יכול לעשות את זה עם 32 תלמידים או 38 תלמידים בכיתה, או 27 תלמידים בכיתה, אני שואל, את יודעת לומר מי הכוכבים בכיתה שלך הכוכבים החיוביים אני זוכר שבכיתה שלי הם היו ארבעה עינת סלוצקי ארנון רוזנטל קובי ברכוביץ' וסיגל סאג'י שהיום הוא סיגל סגי וקובי ברקוביץ' היום הוא קובי ברקאי אני יודע יום שאחד מהם לא בא או שניים מהם או שלושה מהם לא באו, היה נפלא. אולי היום אני אוכל להשתתף.

כי אני רציתי להשתתף. אני הייתי אחד מאלה שרצו, אבל לא תמיד הספיקו.

כי אולי יכולת השליפה הייתה נמוכה יותר, כי אולי הרגשתי בצל של ארנון או של ברקאי. אולי לא הייתי שם מספיק.

כשאני שואל מורים על התלמידים האלה, כולם יודעים לזהות. כולם יודעים לזהות מי הם אותם ארבעה, חמישה כוכבים. וכשאני שואל, וביום שחמישה, ארבעת הכוכבים שלך לא באים. שניים

בתחרות שחמט, אחד יצא למצוינים. והשלישי עושה בגרות כבר. וכן, והרביעי כבר באוניברסיטת בר אילן.

מה קורה בביתה?

אז התשובות מתחלקות לשתיים.

מורות אומרות,

יש כאלה שאומרות וואו איזה יופי סוף סוף ילדים אחרים יוכלו לקבל ביטוי ויש גם אמורות שאומרות לא נעים אבל הלך השיעור אין לי מי לעבוד היום עכשיו לא משנה באיזה צד של הקשת נמצאת לא משנה מה התשובה שנתת

את בעצם בפועל מספרת לי שאת עובדת עם ארבעה חמישה תלמידים בביתה אז זה לא מעניין אותי אם יש לך שלושים או שניים תלמידים בביתה כי בפועל את עובדת עם ארבעה מה קורה לעשרים ושמונה אחרים איפה האחרים בתוך המשחק הזה כשאני שואל מורים מחר את נותנת בחינה בוחן על משהו שלימדת מול לפני שבוע את יודעת להגיד פחות או יותר מי התלמידים שיהיו תשעים מאה ומי התלמידים שיהיו בשישים שבעים ברור שאני יודעת

אז מעבר לשאלה הסתמית של אז למה לתת מבחן, השאלה היא כמובן אם אני יודע, השאלה תלמידים החלשים, מה אני עושה כל יום כדי לחלץ אותם המקום הזה?

למה אני צריכה לשמור על העקומה הזו בביתה?

עכשיו זה אירוע מדהים שחוויתי אותו עם מורה בביתה ו' מורה למתמטיקה בביתה ו' שכשפניתי אליו בסוף שיעור ושאלתי אותו על קבוצה שלמה של בנות שלא הבינה, שהיה ברור שהן לא במשחק הזה, הוא שאל אותי אם אני יודע מה זה גאוס, ואני אמרתי בוודאי שאני יודע.

הוא לא התעצל, היות וזה היה בביתו, לאחר השיעור, הוא ניגש ללוח וצייר את עקומת הפעמון, והסביר לי שיש חלק מהבנים בביתה שלו שהם בצד ימין של העקומה, והבנות שהעליתי בשאלה שלי הן בצד שמאל של העקומה.

וכששאלתי אותו, בסדר, אני מבין, אבל מה אתה עושה כדי להעביר את הבנות מצד שמאל של העקומה לצד ימין של העקומה, התשובה שלו הייתה, כן, אבל אז זה לא יהיה גאוס.

אז אם תפיסת העולם שלי שבכל כיתה צריך להיות גאוס וההתפלגות צריכה להיות טבעית בעקומה הטבעית של ההתפלגות אז לא יעזור שום דבר אין לא משנה איזה אסטרטגיה אני אנסה לתת לך אם את מאמינה שבכל כיתה יש תלמידים טיפשים או לא מסוגלים או חלשים אז הם יישארו שם הם יהיו שם פגמליון בביתה זה לא אגדה זו מציאות

האם אפשר להגיד שעקומת גאוס זה משהו שקיים היא רק פשוט חייבת לזוז וגם לא תמיד שמי שהיה במקום מסוים שצריכה להיות מובילות בתוך התהליך הזה.

חייבת להיות מובילות

לכולם, כמה שיותר תלמידים, אני רוצה, ככל שהעקומה יותר נטויה... עקומה נטויה.

לגמרי, ככל שהעקומה נטויה... אבל יש עקומה... ככה עשינו יותר עבודה.

תשמעי.

אין מה לעשות, זה... אבל היא עקומה נטויה, רוב התלמידים שלי נמצאים במקום שבו... נמצאים בזנב הנכון. בזנב הימני, בזנב הנכון.

מוריה

אנחנו מתקרבים לסיום, ואני שואלת, כמו שאני שואלת כל אחד מהמרווינים בסוף, אם יש לך איזשהו טיפ זהב כזה שאתה אומר, גם אם לא נזכור את כל מה שדיברנו היום, זה המסר שהכי חשוב לי להגיד.

אני מקווה שיזכרו הכול, אבל יהיה יותר ביטחון.

היות וזה גם יהיה בעריכה, אז הייתי אומר שהמסר הכי חשוב, אל תשכחו שקוראים לי קובי גוטרמן.

זה אנחנו לא נשכח, וחופץ מזה... אני חושב שהמסר הוא כפול.

המסר האחד הוא...

גם אם נדמה לנו שהתלמידים שלנו היום הם תלמידים בינוניים או חלשים אנחנו יכולים להיות מופתעים וכדאי שנהיים מופתעים אנחנו רוצים להיות במקום שבו אנחנו מאמינים ביכולות של התלמידים אבל אנחנו גם רוצים להיות במקום שבו אנחנו מאמינים ביכולות של עצמנו אני מצפה מכל מורה ומורה מכל מורה להאמין בעצמם להאמין ביכולת שלהם להאמין ביכולת שלהם להניע תלמידים לעשות את זה מתוך אמונה מלאה, קודם כל בעצמם, ולאחר מכן בתלמידים.

יש אפשרות להניע את הדבר הזה.

מוריה

ואז זה כל מה שנותר לי זה להגיד אמן.

אז תודה רבה, קובי.

היה לי לעונג.

ולפני סיום, אני רוצה להזכיר שהחלה מתקיימת בראש ובראשונה בתוך הכיתה.

המשאב הגדול ביותר, המשמעותי ביותר, ולכן החשוב ביותר, הוא המורות והמורים ושעות ההוראה שלהם. כדי להעמיק בנושא הפרק, אתם מוזמנים להיכנס למפת הידע שיצרנו באגף, הנקראת לראות את כל הקשת. הקישור מופיע בתיאור הפרק.

אני רוצה להודות למנהלת האגף לחינוך יסודי חנה ללוש על הובלתה את הנושא, ולחברותיי ליחידה לטיפול בפרט.

אסתר צמח רוזן, הילה ליכט שיטרית, סיניה ברק, ורות נצר תורג'מן.

ובמובן, לכל צוות המחוז

תודה לכם על ההקשבה, מקווה שנהניתם להתראות בפרק הבא.